

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

11 Σεπτεμβρίου 2018

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Η Κύπρος στην 58^η Μπιενάλε Τέχνης της Βενετίας (11 Μαΐου - 24 Νοεμβρίου 2019)

Οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού ανακοινώνουν ότι το Κυπριακό Περίπτερο στην 58^η Μπιενάλε Τέχνης στη Βενετία θα παρουσιάσει μία μεταθανάτια έκθεση του καλλιτέχνη **Χριστόφορου Σάββα (1924 - 1968)**.

Η ιδέα για μία ενδεδειγμένη παρουσίαση του έργου του Χριστόφορου Σάββα στην Μπιενάλε Βενετίας προέκυψε μέσα από μία σειρά από συγκευρίες.

Αυτή η χρονιά σηματοδοτεί μία διπλή επέτειο 50 χρόνων για τον Σάββα, έναν από τους πρωτεργάτες της σύγχρονης κυπριακής τέχνης. Το 1968 ήταν ανάμεσα στους έξι καλλιτέχνες που εκπροσώπησαν την Κύπρο στην πρώτη επίσημη συμμετοχή της ως ανεξάρτητο κράτος στην Μπιενάλε Βενετίας· σηματοδοτεί επίσης την πεντηκοστή επέτειο από τον πρόωρο θάνατό του, λίγο μετά τα εγκαίνια της έκθεσης. Η πρόθεση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού να αποτίσει φόρο τιμής σε αυτές τις ιστορικές επετείους συνέπεσε με μία πρόταση συνεργασίας από το *Point Centre for Contemporary Art* στη Λευκωσία, για τη συνδιοργάνωση μιας έκθεσης ερευνητικού χαρακτήρα, η οποία θα παρουσίαζε το έργο του Σάββα σε ένα ευρύτερο, διεθνές κοινό.

Σκοπός του *Point Centre for Contemporary Art* ήταν να διοργανώσει μία αναδρομική έκθεση για το έργο και την παρακαταθήκη του Χριστόφορου Σάββα. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Οργανισμός προσκάλεσε τον Ιταλό επιμελητή και ιστορικό τέχνης Jacopo Crivelli Visconti να διερευνήσει και να εξετάσει, τόσο την εικαστική παραγωγή του σημαντικού αυτού Κύπριου καλλιτέχνη, όσο και την καταλυτική του επίδραση στη διαμόρφωση του τοπικού καλλιτεχνικού τοπίου από τις δεκαετίες του 1950 και 1960 έως σήμερα, τις αναφορές και επιρροές του, καθώς και τις επαναστατικές ιδέες και μεθόδους του που σχετίζονταν με την ευρύτερη πρακτική της σύγχρονης τέχνης. Αυτή η πρωτοβουλία εστίασε στην ανάγκη να εξεταστεί και να τεθεί σε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο το έργο του Σάββα, μέσα από μία σειρά εκθέσεων, παρουσιάσεων και παράλληλων εκδηλώσεων σε μουσεία, ινστιτούτα και κέντρα τέχνης στην Κύπρο και στο εξωτερικό, καθώς και μέσα από τις σύγχρονες, πολλαπλές προοπτικές του τομέα της ιστορίας της τέχνης και της κριτικής.

Σε ένα άλλο επίπεδο, με ιδιαίτερη σημασία για τη σύγχρονη κριτική αντίληψη, προβάλλει η ανάγκη να επισκοπηθεί εκ νέου η ιστορία του κυπριακού μοντερνισμού στην τέχνη, σε μια απόπειρα αποκατάστασης της νομιμότητάς του έναντι του Δυτικού Κανόνα και άλλων συχνά προβληματικών ή συμβιβαστικών αντιλήψεων για την κυπριακή νεωτερικότητα.

Ο **Jacopo Crivelli Visconti**, ο οποίος θα αναλάβει την επιμέλεια της κυπριακής συμμετοχής στην επερχόμενη Μπιενάλε, γράφει για τον Σάββα:

«Ο Χριστόφορος Σάββα πέθανε το 1968, λίγες βδομάδες μετά τα εγκαίνια της πρώτης επίσημης συμμετοχής της Κύπρου στην Μπιενάλε Βενετίας με μία ομαδική έκθεση, όπου εκτός από τον ίδιο συμμετείχαν ο Ανδρέας Χρυσόχορς, ο Κώστας Ιωακείμ, ο Γιώργος Κυριάκου, ο Γιώργος Σκοτεινός και ο Στέλιος Βότσης. Η επιστροφή του έργου του Σάββα στη Βενετία, πενήντα χρόνια μετά τον πρόωρο θάνατό του και την παρουσίασή του στην Μπιενάλε, αφενός αποτελεί φόρο τιμής σε μία τόσο θεμελιώδη προσωπικότητα στην ιστορία της κυπριακής τέχνης, αφετέρου λειτουργεί ως μια αφορμή για να εξετάσουμε τις διαδικασίες εκείνες που διαμόρφωσαν την εικόνα την οποία η χώρα επιθυμούσε να προωθήσει στο εξωτερικό. Όπως πολλά μετα-αποικιακά κράτη, η Κύπρος δεν είχε την ευχέρεια να διαπραγματευτεί το “μοντέρνο” κατά έναν επαρκή και αυτόνομο τρόπο, με αποτέλεσμα να εισέρχεται απευθείας στο “σύγχρονο” – τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την ιστοριογραφία και συχνά τη διεθνή προβολή της καλλιτεχνικής της παραγωγής. Έτσι, επανεξετάζοντας ένα κομβικό σημείο της πρόσφατης πολιτιστικής ιστορίας του νησιού, κάνουμε ένα ουσιαστικό βήμα για την καλύτερη κατανόηση του σύγχρονου.

Η έκθεση θα περιλαμβάνει έργα από διαφορετικές περιόδους της σύντομης καριέρας του Σάββα. Ξεκινώντας από τις τοπιογραφίες των πρώτων χρόνων, θα επικεντρωθεί κυρίως στα έργα από τις πιο προσωπικές του σειρές που δεν εκτέθηκαν ποτέ εκτός Κύπρου –όπως τα αφηρημένα έργα, οι υφασματογραφίες και τα επιτοίχια ανάγλυφα από τσιμέντο– και θα ολοκληρωθεί με ορισμένα από τα πρωτότυπα ανάγλυφα με καρφίτσες, που ήταν τα τελευταία του έργα και συμπεριλήφθηκαν στο πρώτο Κυπριακό Περίπτερο στη Βενετία. Πέραν των έργων, στην έκθεση θα παρουσιάζεται υλικό για τη ζωή και τη δράση του καλλιτέχνη, με έμφαση στην πορεία της Γκαλερί “Απόφαση”, ώστε να σκιαγραφηθεί, τόσο η εξαιρετική ποιότητα του έργου του Σάββα όσο και, πολύ πέρα από αυτό, ο καίριος ρόλος του στην εδραίωση της σύγχρονης καλλιτεχνικής σκηνής στο νησί».

Η πρόταση για την κυπριακή εκπροσώπηση επικυρώθηκε από την Επιτροπή Επιλογής Έργων και Καλλιτεχνών του Υπουργείου, η οποία απαρτίζεται από ανεξάρτητους επαγγελματίες του χώρου της τέχνης στην Κύπρο.

Η έκθεση του Κυπριακού Περιπτέρου θα πραγματοποιηθεί μέσα από τη συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, Πολιτιστικές Υπηρεσίες και του Point Centre for Contemporary Art. Το πρόγραμμα των εκθέσεων και των εκδόσεων θα ξεκινήσει από την Κύπρο, με μία αναδρομική έκθεση στη Λευκωσία να προηγείται αυτής στη Βενετία.

Ο Χριστόφορος Σάββα (1924 - 1968) γεννήθηκε στο χωριό Μαραθόβουνος της Κύπρου. Ήταν το δεύτερο από έξι παιδιά μιας αγροτικής οικογένειας. Αφού υπηρέτησε το Κυπριακό Σύνταγμα του Βρετανικού Στρατού κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μετακόμισε στο Λονδίνο για να παρακολουθήσει μαθήματα στο St. Martin’s School of Art και στο Central School of Art, προτού εγγραφεί στο Heatherley’s School of Art, όπου σπούδασε μέχρι το 1953. Τον επόμενο χρόνο επέστρεψε στην Κύπρο όπου παρέμεινε για δύο χρόνια, παρουσιάζοντας τις πρώτες του ατομικές εκθέσεις. Εκεί, εντάχθηκε ενεργά στην εγχώρια καλλιτεχνική σκηνή, συνιδρύοντας παράλληλα την Παγκύπρια Ένωση Φιλοτέχνων. Το 1956 επέστρεψε στο Λονδίνο, ενώ αργότερα μετακόμισε στο Παρίσι για να συνεχίσει τις σπουδές του στην Académie Montparnasse, υπό την καθοδήγηση του André Lhote. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας, ο Σάββα είχε εγκατασταθεί στη Λευκωσία, έχοντας ήδη αναγνωριστεί ως ένας από τους πρωτοπόρους μίας δυναμικής καλλιτεχνικής σκηνής, τόσο μέσα από την εικαστική του παραγωγή όσο και μέσα από τις δράσεις της Γκαλερί «Απόφαση». Η «Απόφαση» την οποία ίδρυσε το 1960 σε συνεργασία με τον Ουαλό καλλιτέχνη Glyn Hughes, αποτέλεσε το πρώτο ανεξάρτητο πολιτιστικό κέντρο της νεοσύστατης Κυπριακής Δημοκρατίας. Λειτουργώντας ως ένας χώρος δημιουργικής συνέργειας και ανταλλαγής, η γκαλερί γρήγορα εξελίχθηκε σε πυρήνα καλλιτεχνικής δραστηριότητας στο νησί, φιλοξενώντας πολυάριθμες εκθέσεις, διαλέξεις, παραστάσεις και προβολές. Το 1968, όταν η Κύπρος συμμετείχε επίσημα για πρώτη φορά στην Μπιενάλε Βενετίας, ο Σάββα ήταν ανάμεσα στους έξι καλλιτέχνες που προσκλήθηκαν να

εκπροσωπήσουν τη χώρα. Λίγο μετά τα εγκαίνια της Μπιενάλε, πέθανε ξαφνικά από καρδιακή προσβολή στο Sheffield.

Ο **Jacopo Crivelli Visconti** είναι ανεξάρτητος κριτικός και επιμελητής, με έδρα το Σάο Πάολο, Βραζιλία. Γεννήθηκε το 1973 στη Νάπολη, Ιταλία και είναι κάτοχος πτυχίου στις Ανθρωπιστικές Σπουδές από το Πανεπιστήμιο της Νάπολης, όπως και διδακτορικού τίτλου από το Πανεπιστήμιο του Σάο Πάολο, Σχολή Αρχιτεκτονικής και Αστικής Ανάπτυξης. Το βιβλίο του *Novas Derivas*, με θέμα τους καλλιτέχνες εν κινήσει και το νόημα της περιπλάνησης στη σύγχρονη τέχνη, εκδόθηκε στα Πορτογαλικά από τον οίκο WMF Martins Fontes (Βραζιλία) το 2014, και στα Ισπανικά από τον οίκο Ediciones Metales Pesados (Χιλή) το 2016. Κείμενα και μελέτες του έχουν δημοσιευτεί σε περιοδικά τέχνης, αρχιτεκτονικής και ντιζάιν παγκοσμίως, καθώς και σε καταλόγους εκθέσεων ή σε μονογραφίες καλλιτεχνών. Μερικά από τα πρόσφατα πρότζεκτ του είναι: *Brasile – Il coltello nella carne*, PAC – Padiglione d'arte contemporanea, Μιλάνο, Ιταλία (2018)· *Matriz do tempo real*, Museu de Arte Contemporânea, Σάο Πάολο, Βραζιλία (2018)· *Memórias del subdesarrollo*, Museum of Contemporary Art, Σαν Ντιέγκο, ΗΠΑ (2017)· *Hector Zamora – Dinâmica não linear*, Centro Cultural Banco do Brasil, Σάο Πάολο, Βραζιλία (2016)· *Completely Something Else*, Point Centre for Contemporary Art, Λευκωσία, Κύπρος (2016)· *Sean Scully*, Pinacoteca do Estado de São Paulo, Βραζιλία (2015)· *12 Bienal de Cuenca*, Εκουαδόρ (2014 – επικεφαλής επιμελητής)· *Liberdade em movimento*, Fundação Iberê Camargo, Πόρτο Αλέγκρε, Βραζιλία (2014)· *Alimentário*, Museu de Arte Moderna do Rio de Janeiro, Βραζιλία (2014).

Το **Point Centre for Contemporary Art** είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ιδρύθηκε το 2012, με σκοπό τη δημιουργική στήριξη και προώθηση της σύγχρονης πολιτιστικής παραγωγής. Επιδιώκει να αναπτύξει μια διεπιστημονική, κριτική εμπλοκή με τις νέες τάσεις σε κάθε έκφανση της τέχνης, της αρχιτεκτονικής, του κινηματογράφου, της μουσικής και του ήχου, της περφόρμανς, του διαλόγου και της σκέψης. Από το 2013 το Point έχει αναθέσει και παρουσιάσει ατομικές εκθέσεις Κύπριων καλλιτεχνών, ανάμεσα στους οποίους οι Χάρις Επαμεινώνδα (2013), Μιχάλης Αναστασιάδης (2014), Χριστόδουλος Παναγιώτου (2015), Φάνος Κυριάκου (2017), Στέλιος Καλλινίκου (2017), Λητώ Κάττου (2018) και Μαρία Χασάπη (2018, επερχόμ.). Στο πλαίσιο του ετήσιου προγράμματος φιλοξενίας του, το Point έχει προσκαλέσει στην Κύπρο διεθνείς καλλιτέχνες όπως οι Rosa Barba, Pawel Althamer και Victor Costales & Julia Rometti, καθώς και καταξιωμένους επιμελητές και θεωρητικούς όπως οι Hans Ulrich Obrist, Donald Albrecht και Susanne Pfeffer.

Για δεύτερη συνεχή διοργάνωση, το Κυπριακό Περίπτερο θα φιλοξενηθεί στο **Associazione Culturale Spiazzi, Castello 3865, 30124 Βενετία**.

Η 58^η Μπιενάλε Βενετίας, υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση του **Ralph Rugoff**, ανοίγει στις **8 Μαΐου 2019 για τον Τύπο και διαπιστευμένους επαγγελματίες** και στις **11 Μαΐου για το κοινό**.

Επικοινωνία:

info@cyprusinvenice.org

press@cyprusinvenice.org